

УДК 179.7:342.761

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v040.2023.18>**Л. В. Титаренко**ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3832-6763>

аспірантка кафедри богослов'я та релігієзнавства

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ФЕНОМЕН ЕВТАНАЗІЇ: ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ПРАВО НА СМЕРТЬ

Актуальність. Право на життя є найвищим людським правом та цінністю. На сучасному етапі розвитку суспільства евтаназія постає однією з найбільш суперечливих проблем наукових досліджень, що виявляється в активних дискусіях між прихильниками та противниками «легкої смерті». У наукових колах евтаназія вивчається, як міждисциплінарний феномен, який охоплює медичні, біологічні, соціальні, юридичні, моральні, етичні, релігійні, психологічні, філософські, антропологічні аспекти тощо.

Усі явища, які виникають у суспільному житті людини, потребують юридичного закріплення, але слід зазначити, що евтаназія іноді може здійснюватися всупереч законодавству, тому наукова проблема легалізації та реалізації евтаназії, як антиподу права на життя, потребує досконалого дослідження.

Філософські, соціологічні, релігійні, психологічні, юридичні аспекти евтаназії розглядали: А. Шопенгауер, Д. Юм, Е. Дюркгейм, Ю. Кардаві, С. Гроф, Ж. Судо, О. Мінойс, Ф. Фут та ін. Право людини на смерть та легалізацію евтаназії вивчали українські дослідники: Г. Анікіна, В. Бабалко, В. Ворона, О. Домбровська, О. Старко та ін.

Мета статті – дослідити сутність і доцільність евтаназії як онтологічного феномену.

На сьогодні, у наукових колах, відсутнє єдине, усталене та уніфіковане тлумачення терміну «евтаназія», оскільки увесь обсяг визначень, які охоплює цей феномен, часто суперечливий, окрім того виявляється варіативність його написання: еутаназія, ейтаназія тощо.

Термін «евтаназія» походить від давньогрецької: «eu» – легка, «thanatos» – смерть, що у перекладі означає «безболісна, щаслива, гарна, легка смерть» [16].

Френсіс Бекон першим вводить у наукове поле термін «евтаназія» у трактаті від 1605 року «Про єдність та примноження наук». Філософ розуміє евтаназію як науку про полегшення смерті; спокійну смерть без мук та страждань, він пише, що «...обов'язок лікаря полягає не лише у тому, аби покращити та відновити здоров'я хворого, але й також полегшити страждання та муки, які викликає хвороба, і робити це не лише, коли таке полегшення болю як небезпечного симптому може

посприяти одужанню, але й тоді, коли вже не існує ні однієї надії на порятунок та можна тільки полегшити смерть, зробивши її більш спокійною і легкою, саме тому евтаназія сама по собі вже є немалим щастям» [3].

Досліджуючи феномен евтаназії, виявляється, що впродовж історії людства, у різні історичні епохи змінювалося ставлення до проблематики смерті: її або боялися, або сприймали, як належне. Тому доцільним буде розглянути розвиток ставлення до евтаназії у відповідності до генези філософської думки.

В Античності розуміння процесу помирання часто ототожнювалося зі сном. Зокрема на цю схожість наводив Сократ. Погляди Сократа на смерть особливо добре проявляються, якщо звернути увагу на те, як він прийняв свою смерть. Він, засуджений до страти, добровільно прийняв отруту. Такий вчинок може вказувати на те, що практики самогубства та евтаназії в тогочасному суспільстві були прийнятними [8].

Представники стоїцизму, епікуреїзму, скептицизму, неоплатонізму намагалися подолати страх смерті зусиллями розуму. Припускали, що смерть – це перспектива існування людини. Зокрема, Епікур висунув таке твердження: «Поки я живу, смерті ще немає, а коли є смерть, то немає мене» [8]. Сенека приходив до висновку, що смерть – це момент кругообігу речей, зворотній процес; смерть не як знищення життя, а його трансформація [8].

Схоластичні філософи П'єр Абеляр та Тома Аквінський приділяли менше уваги в своїх трактатах темі смерті, але не ігнорували повністю. П. Абеляр акцентує, зокрема, увагу на взаємозв'язку гріха та смерті [8].

Епоха Відродження або Ренесансу звернула філософію не до Бога, а до людини. З'являються філософи, які з прихильністю ставляться до евтаназії. До таких мислителів можна віднести Томаса Мора і Мішеля Монтеня. Зокрема Т. Мор писав: «Якщо хвороба не тільки не піддається лікуванню, але і приносить постійні муки і страждання, то священики і влада звертаються до страждальця з такими вмовляннями: він не може справитися ні з якими завданнями життя, неприємний для інших, тягар для самого себе собі і, так би мовити, переживає вже свою смерть» [17, с. 45].

В епоху Просвітництва проблема смерті та безсмертя вирішувалася переважно з двох позицій: відкритого матеріалізму (Ламетрі, Гальвецій, Дідро, Гольбах) та деїзму (Вольтер, Руссо). Матеріалісти розглядали смерть як абсолютне закінчення існування людини, тим самим заперечували феномен безсмертя. Ламетрі доводив, що душа припиняє існування після смерті тіла. Філософ-деїст Вольтер заперечував безсмертність душі, в той час як Ж.-Ж. Руссо припускав її безсмертя [10].

Пізніше представник німецької класичної філософії І. Кант вважав смерть такою, що перекреслює всі наміри, прагнення та надії, а саме тому є злом. Але без підходу до смерті ми не зрозуміємо, що таке життя [10].

Проте Г. Гегель вбачав смерть в єдності з життям, діалектику духовного та тілесного: «Все, що народилося, має загинути» [6].

Л. Фейербах заперечував можливість особистого безсмертя. Природна смерть не була для нього злом. Смерть є елементом природи самої людини. Вона повинна мудро використовувати свій життєвий капітал [10].

У сьогоденні медична, філософська і правова література феномен евтаназії трактує у різний спосіб: «безболісний, жалісний і такий, що покладає край стражданню безповоротний вихід в небуття»; «умертвіння невиліковно хворих людей за їх проханням з ціллю припинення страждань»; «свідома дія, яка веде до смерті безнадійно хворої людини відносно швидким і безболісним шляхом з ціллю припинення страждань» [1, с. 25-34].

«Короткий оксфордський словник» надає три визначення даного терміну: перше – це «спокоїна та легка смерть», друге – «засоби для неї» і третє – це «дії для виконання смерті» [6]. «Британська енциклопедія» визначає евтаназію як «милосердне вбивство (англ. mercy killing): це дія чи практика, що спрямовується на досягнення безболісної смерті особами, які страждають від болю спричиненого фізичними розладами або ж невиліковними хворобами» [13, с. 34-37]. Найбільш точно тлумачення даного терміну пояснюється юристами: Евтаназія – це «акт», діяння осіб медичного персоналу, що може виражатися як в дії (наприклад, введення лікарем дози лікарського препарату, яка є летальною), так і в бездіяльності (наприклад, небажання проводити реанімаційні заходи щодо підтримки життя пацієнта). Це навмисний акт, в основі якого лежить намір, певна мета лікаря пришвидшити смерть хворого за певних мотивів (користі чи милосердя). В основі евтаназії знаходиться волевиявлення самого пацієнта або ж його близьких. Евтаназія здійснюється безболісно, пацієнт, який піддається евтаназії, є інкретельним (невиліковно хворим) [7].

На думку сучасного українського філософа Н. Хамітова «Евтаназія – ситуація відносин лікаря, невиліковно хворої людини і її родичів, при нестерпних стражданнях хворого, коли виникає питання про продовження чи припинення життя» [12].

Стрімкий розвиток науки створив всі умови для зміни цінностей людини. Результатом перевороту у свідомості на початку Нового часу стає природничо-наукове мислення, що опирається на матеріальні, переважно фізичні зв'язки у природі. Таким чином, з плином часу все більше стираються межі між поняттями життя, тіла, духу, душі та природними сферами. Обмеження лише матеріальними процесами не допомагає у розв'язанні проблем смерті. Адже все ще існують душевно-духовні зв'язки, які власне і роблять смерть проблемою.

Прибічники евтаназії вважають її допустимою згідно певних причин, а саме: медична причина, коли смерть як остання можливість припинення страждань пацієнта; економічна, коли підтримка життя та лікування більшої частини невиліковних хворих потребує досить дорогих медичних препаратів та приладів; біологічна – знищення неповноцінних людей, які загрожують зникненню людини як біологічного виду; турбота пацієнта про рідних – небажання бути тягарем; принцип доцільності – зупинка довготривалих і безрезультатних дій для підтримки життя безнадійно хворого, щоб використати ці ресурси для інших виліковних хворих.

Розрізняють декілька підходів у науковій класифікації евтаназії. Залежно від поведінки медичного працівника, евтаназія буває активна («метод наповненого шприца», або так звана позитивна евтаназія, коли хворому вводять лікарські чи ж інші засоби та препарати, які спричиняють швидку безболісну смерть) та пасивна евтаназія («метод відкладеного шприца», так звана негативна евтаназія, коли не виконуються медичні маніпуляції, і не застосовуються медичні засоби, тобто прискорюється настання біологічної смерті).

Активна евтаназія може бути виражена у таких формах: «вбивство з милосердя», коли лікар, усвідомлюючи страждання невиліковно хворої людини, вводить їй надмірну дозу препарату для знеболення, що викликає смерть; «власне активна евтаназія». Тобто при активній евтаназії припинення життя людини здійснюється з метою позбавлення її мук лікарем, родичем або ж іншою особою через введення надмірної дози медичного препарату або вчинення інших дій.

Про пасивну евтаназію ми можемо говорити, коли пацієнт не отримує для підтримки життя харчування чи певного догляду, смерть настає через певний час, в силу природних аспектів, проте не настала б, якби дані процедури продов-

жувалися; припиняється подача препаратів, без яких продовжує розвиватися хвороба, в результаті чого настає смерть; відключення медичного апарату, який підтримує штучно життя організму [6].

Окремо варто зупинитися на «асистованому лікарем суїциді», коли лікар допомагає невиліковно хворому скоїти суїцид. Надає пацієнту препарати та надає інструкцію щодо їх застосування. І на основі цього, хворий сам вчиняє певні дії, які несуть за собою смерть. Проблема у тому, що немає однозначного ставлення до цього виду евтаназії: чи вона є активною, чи пасивною. Юридично класифікувати це як злочин досить важко (пасивна евтаназія), а з іншого боку, це умисне діяння лікаря, що сприяє самогубству (активна).

З боку пацієнта евтаназія поділяється на добровільну та недобровільну. В першому випадку евтаназія здійснюється за проханням адекватного та проінформованого пацієнта, він здатний розуміти власне рішення. Неактивна евтаназія проводиться переважно з некомпетентним пацієнтом на підставі рішення родичів, опікунів тощо [13, с. 34-37].

Підставами для недобровільної евтаназії є те, що пацієнт нездатний приймати рішення, проте відповідальність беруть на себе родичі, консилиум лікарів, влада. У випадку з новонародженою дитиною, життя та здоров'я якої є нестерпним, рішення приймають батьки чи законні опікуни, і коли неповнолітня дитина виявляє бажання померти, батьки мають право прийняти рішення за неї. В ситуації важко психічно-хворої людини, евтаназія розглядається як милосердя.

В рамках біоетики проведено розрізнення між словами «вбити» та «дати померти». Це як «втопити» та «не врятувати людину, яка тоне». Юридичному покаранню підлягає лише перше діяння [16].

Багато осіб, які займаються проблематикою евтаназії, підтримують методи саме пасивної евтаназії і заперечують можливість застосування активної.

Прихильники активної евтаназії вважають, що якщо хвора людина при свідомості і розуміє, що її дні лічені, не може терпіти фізичних страждань та просить лікаря пришвидшити смерть, і лікар виконує це прохання просто припинивши лікування (пасивна евтаназія), то муки хворого на цей час навпаки тільки посиляться. І в цій ситуації смертельна доза ліків (активна евтаназія) є більш гуманною.

Є третій бік ставлення до евтаназії в моральному плані. Згідно християнської моралі, життя людині дається Богом. І тільки він може вирішити питання про припинення земного існування людини. Негативну оцінку евтаназії дає не тільки православне християнство, а й медична етика Гіп-

пократа, яка однозначно відкидає використання досвіду та знань лікаря для того, аби викликати смерть хворого.

Основним завданням медицини є лікування хворого. Цілеспрямоване припинення життя однієї людини іншою – милосердне вбивство – суперечить покликанню професії лікаря і політиці та моралі медичного працівника. Евтаназія суперечить принципам гуманізму та покликанню медицини. Багато вчених налякані тим, що формальний дозвіл на евтаназію може загальмувати розвиток пошуків ефективних засобів діагностики та лікування тяжкохворих, а також може посприяти недобросовісному наданню медичної допомоги таким хворим. Відсутність належного лікування та догляду може провокувати потребу хворого прискорити смерть, що ще більшою мірою дозволить лікарю припинити лікування.

Прихильники евтаназії вважають, що евтаназія виходить за рамки несправедливого вбивства. Коли спокій панує над стражданням, позитивні емоції над негативними – життя є благом. Виходячи з цього аргументу, хвора людина, стан якої такий, що видається кращим померти, яка страждає від нестерпних болів або вона вже просто відчуває принизливу залежність від інших, може не продовжувати жити.

Якщо людина має право на гідне життя, а смерть відповідно є частиною життя людини, то право на гідну смерть є також частиною права на життя. Прихильники евтаназії вважають життя благом доти, допоки воно має достоїнство, існує в полі культури та моральних відносин. Тільки коли людина позбувається всіх цих аспектів в силу своєї хвороби, вона позбувається і етичного погляду на себе і розглядається як певна річ, об'єкт. Тому питання позбавити її життя такеж саме питання: чи можна зрубати всохла дерево?

Інший аргумент носить вже меркантильний характер. Підтримка штучної життєдіяльності людини, яка є на стадії вмирання або у вегетативному стані, здійснюється за допомогою передових апаратів та обходиться вкрай дорого. І ці кошти, які йдуть на підтримку безнадійно хворих, можна було б витратити на лікування інших десятків або й сотень людей чиї хвороби піддаються вилікуванню.

Критики евтаназії наводять аргумент з юридичної точки зору. Навіть, якщо прийняти бездоганний закон про евтаназію, то все одно не можна буде проконтролювати його виконання. Вбивства, пов'язанні з спадком, нерухомістю, з будь-якою користю отримають законне прикриття. І таким чином, кількість передчасно померлих збільшиться.

Контраргументом є те, що зловживання взагалі – це аргумент лінивих депутатів, які не мають бажання вникнути в проблему та ретельно її

обміркувати. Потрібно прописати закон так, щоб уникнути можливість зловживань. Побудувати процес погодження на евтаназію так, щоб не було ніяких прогалин: перепроверити діагноз, зібрати консиліум, мати стійке підтвердження хворого про бажання піти з життя.

Евтаназія, на думку її захисників, звільняє родину хворого від фінансових проблем, а також є певним актом милосердя до членів його родини. Адже разом із хворим, який страждає та помирає, страждають і рідні люди. Тому евтаназія може зняти цей психологічний тягар. Евтаназія надала б змогу родині зекономити певні кошти, які можуть бути витрачені дарма, та витратити їх на інші цілі: навчання, покращення добробуту, лікування виліковних хвороб тощо.

Ще один аргумент проти евтаназії виходить з практики медицини. Відомі непоодинокі випадки, коли хворі поверталися з глибокої довготривалої коми до свідомості. Інколи під час хвороби у хворого настає спонтанна ремісія чи полегшення і пацієнт відмовляється від евтаназії. Але вже здійснена евтаназія позбавляє хворого надії на такий перебіг обставин та виключає можливість одужання.

Наступним соціальним аргументом проти евтаназії може виступити той факт, що в деяких країнах через скрутне фінансове положення медицини евтаназія може стати зброєю для ліквідації психічнохворих, онкохворих, самотніх похилого віку, дітей-інвалідів та інших невідгих для суспільства груп людей. Евтаназія в такому випадку буде важелем остаточного вирішення питання про таких людей. Тобто евтаназія в руках недобросовісної політики може стати інструментом етнічних та суспільних чисток або геноциду.

Отже, евтаназію можна визначити наступним чином: це «легка смерть»; навмисні дії або бездіяльність медичного працівника, які здійснюються згідно недвозначного прохання хворого з метою позбавлення страждань, в результаті чого настає смерть. Це дуже грубе та узагальнене визначення, оскільки не включає в себе всіх аспектів проблеми, що в принципі зробити неможливо.

Евтаназію можна розуміти не лише як питання смерті (як неповоротного явища, якого не можна уникнути), а й як питання самого помирання, відповідь на яке людина шукає, знаходячись на межі власного існування. Майже кожна людина боїться смерті, більше того, не бажає помирати в страшних муках, тому принаймні можна зрозуміти людей, які в такому стані благають про евтаназію.

Евтаназія має суперечності етичного, морального, юридичного, релігійного та суспільного характеру. Дискусії щодо евтаназії можна розділити на дві позиції: противники, які вважають її неприпустимою та прибічники, які вбачають в ній

засіб припинення нестерпних страждань хворої людини.

В найбільш загальній класифікації евтаназія буває пасивна та активна. Пасивна – лікар не робить прямих дій на позбавлення життя людини, активна – лікар вчинює прямі дії, які несуть за собою смерть. Навколо боротьби цих видів евтаназії й криються переважно дискусії навколо евтаназії як такої.

Більшість країн світу не підтримують політику евтаназії, цей процес карається законом. Але одночасно з цією заборобою відбувається латентне застосування евтаназії, яке суспільству зручно замовчувати. Щодо України, то слід зазначити, що наша держава ще зовсім не готова до запровадження евтаназії. Україна насамперед, потребує розвитку (в усіх сферах), аби бути спроможною відповідати за безпеку та законність такого явища.

Взагалі, феномен евтаназії – це дуже глибока морально-етична проблема, яка стосується людей як носіїв гуманності, моралі, певних законів та принципів людського співіснування. Найбільш значуща проблема, яка пов'язана з легалізацією евтаназії – це загроза знецінення людського життя.

Питання можливості евтаназії має розглядатися в кожному випадку окремо, оскільки кожна ситуація, де є питання евтаназії наповнена безліччю нюансів та аспектів, як позитивних, так і негативних. Тому необхідно з'ясовувати кожен випадок окремо і для кожного окремо приймати рішення.

Бо ж, право на життя кожної окремої людини – це тільки право, а не обов'язок, як і право на смерть – це лише право, та не обов'язок. Право надає, але й водночас вимагає від нас відповідальності за власний вибір. Отже, виходячи з вищезазначеного, можна стверджувати, що евтаназія – може бути однією з форм прояву прав людини, а саме право на смерть.

Література:

1. Анікіна Г.В. Перспективи легалізації евтаназії в Україні. *Форум права*, 2009. № 3. С. 25-34.
2. Довбуш О. Право на гідну смерть. *Право України*, 2002. № 10. С. 122-125.
3. Запорожан В., Аряєв М. Біоетика: підручник. К.: Здоров'я, 2005. 287 с.
4. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР, з подальшими змінами та доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
5. Кучер Л.С. Феномен смерті як об'єкт історико-філософського аналізу *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Щоквартальний науковий журнал, 2009. № 4. С. 43-47.
6. Невгод В. Евтаназія – вчора, сьогодні, завтра. *Людина і світ*, 2003. № 11. С. 62-64.

7. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 року № 2801-ХІІ, з подальшими змінами та доповненнями. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 1993. № 4. Ст. 19.

8. Панюхіна Ю. Морально-правові аспекти евтаназії. *Юридичний журнал*, 2009. № 4. С. 43-47.

9. Платон. Держава. Київ: Орієнтир, 2016. 336 с.

10. Токарчик Р. А. Біоюриспруденція. Підстави права для ХХІ сторіччя: навчальний посібник. Переклад з польської проф. О.С. Переломової та проф. В.М. Вандишева. Наук. ред. проф. М.П. Курило, Р. А. Токарчик. Київ: Кондор. 2016. 186 с.

11. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742

12. Хамітов Н., С. Крилова та ін. Філософська антропологія: словник. К.: КНТ, 2018. 465 с.

13. Харчук В. Право на евтаназію як особисте право людини. В. Харчук. *Юридичний журнал*, 2010. № 4. С. 34-37.

14. Читанка з філософії. К.: Довіра, 1992. Т.1: Філософія стародавнього світу. С. 149-164.

15. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV, *Голос України*. 2003. № 45

16. Шпачук А.О. Евтаназія: правові та етичні аспекти. *Вісник Академії адвокатури України*, 2012. Вип. 3. С. 159-163.

17. Шеховцева Л.І. Питання про евтаназію: «за» і «проти». *Вісник Запорізького національного університету*, 2009. С. 150-153.

Анотація

Титаренко Л. В. Феномен евтаназії: право на життя та право на смерть. – Стаття.

Стаття присвячена проблемі евтаназії в бутті людини. Цей феномен досліджується в Античності, середньовіччі, в добу Відродження, Нового часу та в сучасній Україні.

Аналізується активна і пасивна види евтаназії. При активній евтаназії припинення життя людини здійснюється з метою позбавлення її мук лікарем, родичем або іншою особою через введення надмірної дози медичного препарату або вчинення інших дій. Пасивна евтаназія відбувається, коли не виконуються медичні маніпуляції і не застосовуються медичні засоби, тобто прискорюється біологічна смерть.

Також евтаназія буває добровільною і недобровільною. Добровільна евтаназія здійснюється за проханням адекватного та проінформованого пацієнта, який здатний усвідомлювати власне рішення. Неактивна евтаназія проводиться переважно з некомпетентним пацієнтом на підставі рішення родичів, опікунів тощо.

Розглядається ставлення до евтаназії в моральному плані. Згідно християнської моралі, життя людині дається Богом, і тільки він може вирішити питання про припинення земного існування людини.

Аналізуються аргументи прихильників і тих, хто протистоїть евтаназії.

Питання можливості евтаназії має розглядатися в кожному випадку окремо, оскільки кожна ситуація, де є питання евтаназії наповнена безліччю нюансів та аспектів, як позитивних, так і негативних. Право на життя кожної окремої людини – це тільки право, а не обов'язок, як і право на смерть – це лише право, та не обов'язок. Право надає, але й водночас вимагає від людини відповідальності за власний вибір.

Отже, виходячи з вищезазначеного, можна стверджувати, що евтаназія – може бути однією з форм прояву прав людини, а саме право на смерть. Кожна людина має право вибору щодо свого життя і своєї смерті.

Ключові слова: право на життя та на смерть, активна і пасивна евтаназія, добровільна та недобровільна евтаназія.

Summary

Titarenko L. V. Phenomenon of euthanasia: the right to life and the right to death. – Article.

The article is devoted to the problem of euthanasia in the human being. This phenomenon will be studied in Antiquity, the Middle Ages, the Renaissance, the New Age, and modern Ukraine.

Active and passive types of euthanasia are analyzed. With active euthanasia, the termination of a person's life is carried out with the aim of relieving his suffering by a doctor, a relative or another person through the administration of an excessive dose of a medical drug or other actions. Passive euthanasia occurs when no medical manipulations are performed and medical means are not used, that is, biological death is accelerated.

Euthanasia can also be voluntary or involuntary. Voluntary euthanasia is carried out at the request of an adequate and informed patient who is capable of realizing his own decision. Inactive euthanasia is performed mainly with an incompetent patient based on the decision of relatives, guardians, etc.

The attitude to euthanasia in moral terms is considered. According to Christian morality, life is given to a person by God, and only he can decide the issue of ending a person's earthly existence.

The arguments of supporters and those who oppose euthanasia are analyzed.

The question of the possibility of euthanasia should be considered in each case separately, since every situation where there is a question of euthanasia is filled with many nuances and aspects, both positive and negative. The right to life of every single person is only a right, not an obligation, just as the right to die is only a right, not an obligation. The right gives, but at the same time requires from a person responsibility for his own choice.

So, based on the above, it can be argued that euthanasia can be one of the forms of manifestation of human rights, namely the right to die. Every person has the right to choose his life and his death.

Key words: right to life and death, active and passive euthanasia, voluntary and involuntary euthanasia.